

חכם (ישראל), ראול מאיה (קולומביה), שרה רבינוביץ' (מקסיקו), אנג'לו פארה (ארגנטינה), ד"ר נסטור פיגארו (אורוגואי), קלרינה ולהלמינה יעקובינה נולנד (הולנד), פאול גווימייה (מלטה), מירטל דיוויס (ארצות

הברית), דניאל דויפלי (דרום-אפריקה), לאורה צ'ירומי (איטליה). מאחוריהם נראית שורת מתורגמנים, אשר נבחרו בקפדנות בהתחשב בבקאותם המקיפה בשפות הנדרשות ושליטתם בתנ"ך בשתי השפות.

הגדולה בהצגות ישראל - בפי האיש שאירגן אותה

כמו מיביצע סיני

אחד המומחים התנגד לניסוח זה של שאלה, טען כי השאלה מנוסחת כך שהיא שמה תשובה בפי הנשאל. התיקון היה פועט: „מי היה שלום בן-יבש, מה אתה יודע עליו, וכיצד מצא את מותו?“

פרט אחר, שאולי אינו יודע לכל אלה אשר צפו בחידונים המחוזיים: כל ההכנות והנהלה תורגלו כמה וכמה פעמים לפני ה-חידון. אפילו הטכסים עצמם תורגלו, כשעה לפני תחילת המבחן. כדי להבטיח את שלי-מות ההופעה ולהימנע מכל תקלה בלתי-צפויה, הועלו השופטים והנבחנים גם יחד על הבימות לפני המבחן וכל שלב ושלב, החל מכניסתם ועד לצאתם, תורגל.

רבים גם התפלאו כיצד, מיד בתום ה-מבחנים, הוגשו למנצחים המתנות כשעליהן כתובים שמותיהם. במבחנים האזוריים קיב-לו הנבחנים מיד תעודות קלף, במבחן ה-ארצי זכו בספרי תנ"ך כששמותיהם כתו-בים עליהם. הסוד הוא פשוט: מאחורי ה-קלעים הוחזק סופר סת"ם, שמיד עם היר-ודע שמות המנצחים רשמו במקום המת-אים. בחידון הבינלאומי, כשעל קופסאות עצי הניתן ניתנו ההקדשות חרוטות על לוחיות כסף, פשוט הוכנו לוחיות כמספר המשתתפים, ובהידוע חלוקת המקומות הות-

חבר שאלות בשטח אחר. הד"ר בן-יהודה מייך וערך את השאלות, כך שאף אחד ממחברי השאלות אפילו לא ידע איזו מהן תיכלל במבחן.

רבים שואלים אותנו מדוע בחרנו דקא בשופטים מקצועיים כשופטים בחידונים ה-אזוריים. לא קל לשכנע כי אמנם הכרחית נוכחותו של שופט במבחן תנ"כי, אולם בכל חידון, יהיה נשואו אשר יהיה, קיים האלמנט של היחסים בין הנשאל לשואל, וזאת לא יעשה איש טוב יותר מאשר שופט מחזוי מקצועי האמון על דרכי ה-שאלה והתשובה. לשבחם של השופטים ה-מקצועיים אני יכול לומר שאף אחד מהם לא קיבל את ההצעה באמירת הן מיידית; כולם היססו וביקשו שהות לשיקול דעת מתוך צניעותם והרגשתם שאין הם ראויים לשמש בתפקיד מבחינת בקיאותם בתנ"ך. בבוקר אותו יום בו נערכו ארבעת ה-חידונים המחוזיים, הסתגרו שנים-עשר שופ-טי ארבעת המחוזות בבית ציוני אמריקה בתל-אביב, עברו בצאתם על החומר ובדקו את ניסוח השאלות בפעם האחרונה. בהרבה שאלות הכניסו שינויים ושיפורים.

כך, למשל, היתה שאלה: מי היה שלום בן-יבש, היכן מלך, וכיצד מצא את מותו?

התנ"ך, אלא אמון על כל בעיות הארגון והניהול.

כתיבה בשתי אצבעות

כבר בשלב עריכת החידונים המחוזיים צפו אלפי בעיות פועטות, שלכולן היה עלינו למצוא תשובה. על רובן ענה סגן מנהל ועדת העשור אריה אפרת, לשעבר מפקד גבוה בצה"ל, שגילה כושר אירגון מר-פתי. אולם היו גם בעיות אחרות, כך, ל-משל, הייתי צריך להשיג לד"ר בן-יהודה כספת בה יישמר חומר השאלות שחיברו צוותות המומחים. כספת שרק הוא יכול לגשת אליה. מצאתי כספת אצל רואה-החשבון ברוך ברוידא. היתה זו כספת פל-דה שמשקלה 200 קילו. לא לקחנו סבלים כי לא רצינו לערב גורמים זרים, ומר ברוידא ועוזרו, בעזרתה, העבירו את כספת הפלדה אל דירתו של ד"ר בן-יהודה.

מטעמי סודיות ישב הד"ר בן-יהודה, מנהל הגימנסיה הרצליה, ותיקתק בעצמו את כל בעות, משום שלא רצה אפילו להסתכן בשיתוף מוכירה. השאלות הגיעו אליו בכ-תביד מצאתי המומחים, שכל אחד מהם

יעשה זאת רק אחרי שיאמין שיש לו מה להציע.

אחרי שערכנו ל-400 הנרשמים בחי-נות מיון בכתב, בששה מחוזות בעת ובעונה אחת, נבחרו כ-60 איש להשתתף בחידונים האזוריים שנערכו בארבעה מר-כונים, כולם במועד שווה, נוהל שווה ושאי-לות שווה.

השמירה על הסוד

מאותו רגע כבר הרגשנו בהתעוררות ציבורית סביב הענין. ההרגשה הראשונה היתה שכל מה שיעשה מאותו רגע חייב בביקורת ציבורית. לפיכך, הדבר הראשון שניגשנו להכנתו, היה קביעת הנוהל בכלל וסידורי הבטיחות והסודיות בפרט. היו אנשים שהתייחסו בולול לסדרי הבטחון וה-סודיות המופרזים סביב המבחן התנ"כי. אחדים אפילו לעגו וכינו אותו בשם „חסמ"בה“, אולם אני משוכנע שדחאק סידורים אלה הם שחוספו למפעל את צביונו הממ-לכתי, ונעו בלב הצבור אמון אליו.

מה שהדריך אותי בסדרי הסודיות היתה הידיעה כי מדי פעם בפעם מתגלה מחדש דליפה מחומר שאלוני בחינות הנברות ב-ישראל, למרות כל האמצעים. גברנו אומר למנוע הסתגנות כזאת, לא חס וחלילה מתוך מחשבה שמישהו מהנבחנים עלול לנסות בדוון להשיגם, אלא שבהיסתדרות ובקלות דעת עשויים דברים מעין אלה להסתנן.

פניתי אל אלוף-משנה דוד ניב, מנהל ועדת העשור שהיה בשעתו ראש פיקוד הדרכה בצה"ל. הוא ישב ושיחור לפני איך פורסמו בזמנו פקודות המבצע של מערכת סיני ואילו אמצעים ננקטו כדי לשמרן ב-סודיות. לקחנו את פקודות מבצע סיני כ-דוגמה של סודיות. ניב שלח אותי גם לקצין בטחון-שדה של צה"ל, ויחד עמו סיכמנו הצעה.

מלאכה שבאהבה

אמי שואלים אותי איזה שלב היה הכי קשה מכל שלבי המבחן התנ"כי, ברור שהיה זה השלב של המבחן הבינ-לאומי, ואם ניקח את בעיית המתורגמנים לבדה, היה כדי להעיד על הקשיים שהת-עוררו. היינו צריכים למצוא לא סתם מתורג-מנים, אלא כאלה היודעים את השפה ה-עברית על בוריה, את השפה המתורגמת ומכירים היטב את התנ"ך בשתי השפות. גם הנשיאות שהושבה על הבמה לא הוש-בה שם רק מטעמי כבוד. יחד עם חבר השופטים היתה הנשיאות, שהיתה מורכבת מאנשים היודעים את שפות הנבחנים, מעין בקרה על המתורגמנים. לפיכך נשמעת טע-נה של הנבחנת האמריקאית בדבר התרגום הלשוני, מגוחכת, לאור העובדה שבצעם לא היה כלל צורך בתרגום תשובות מאנגלית. לאחרונה נשמעות גם טענות כאילו ה-נבחנים אוכזבו, אחרי שלא נבחנו על ידי עתם בברית החדשה. בהנחיות הראשונות שנשלחו לכל הארצות נאמר שכל ארץ יכולה לנהל את המבחן כרצונה, עם או בלי הברית החדשה. אולם כדי למנוע מת-לוקת נאמר שם, שהחידון בארץ ייערך ל-גבי התקופות בהיסטוריה החופפות את מס-גרת התנ"ך ולא את מסגרת הברית החדשה. יתכן שבכמה ארצות לא העמידו את הנב-חנים על כך. אולם לאחר בואם לארץ הוסבר להם הדבר והם הביינהו.

כמעט ומוסכם כבר שמבחן התנ"ך יהפוך מפעל קבוע, שיחזור מדי שנה בשנה. אני רוצה לסיים בכך, שאם המפעל יקר לצבור, לממשלה ולחברה לחקר המקרא, אסור ל-תת לו ללכת לאיבוד ולהורישו לגוף שלא יוכל לשאתו ויורק את ערכו. לדעתי, הצ-לחתו של מבחן התנ"ך מחייבת להקים רשות מיוחדת שענינה בכך.

כי, אם אפשר למנות גורם אחד מלבד התגלות רגישותו הטבעית של הקהל היש-ראלי לנושא התנ"ך, אשר סייע להצלחה הבלתי-משוערת של המיבצע, היה זה גורם נפשי: כל העוסקים במלאכה עשאוה באהבה. אמו הלוחית לפרסים המתאימים.

החתן הכלה והמנחה
החתן עמוס חכם, הכלה ספר התנ"ך, והמנחה עמיקס גורביץ, שעמד מאחורי ארגון מבחן התנ"ך העולמי ואשר עשה את כל העבודה השחורה שהביאה להצלחתו.

שלום בן-יבש מלך ירח ימים בשומרון ונרצה עליידי מנחם בן-גדי.